

SIIVOTAAN VERKOSSA

Verkkopedagogiikkaa puhdistuspalvelu- alalla Kainuussa

Aino Uppa

Huhtikuu 2009

Ammatillinen opettajankoulutus

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Tekijä(t) Uppa Aino	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 24	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi SIIVOTAAN VERKOSSA - Verkkopedagogiikkaa puhdistuspalvelualalla Kainuussa		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajankoulutus (60 op)		
Työn ohjaaja(t) Vuortama-Räsänen Marja		
Toimeksiantaja(t) Kainuun Ammattiopisto – liikelaitos, Aikuiskoulutuspalvelut (EDUKAI), Palveluala		
Tiivistelmä <p>Kehittämishankkeen tarkoitus oli olla alkusysäys verkko-opetuksen ja –opiskelun kehittämiselle puhdistuspalvelualalla - siirtää kainuulainen puhdistuspalvelualan koulutus uudelle aikakaudelle. Henkilökohtaisena tavoitteenani oli tutustua verkko-opetukseen ja –opiskeluun pedagogisten mallien ja käytännön kokeilun kautta. Tavoitteena oli myös tuottaa opetusmateriaalia verkkoon alalle valmentavaa koulutusta, perustutkintoa ja ammattitutkintoa varten.</p> <p>Käsittelen raportissani puhdistuspalvelualan ammatillista osaamista sekä opiskelijan että opettajan näkökulmasta, elinikäistä oppimista ja verkkopedagogiikkaa. Erilaisia verkkopedagogisia malleja tutkiessani päädyin tutkimaan aktivoivaa opetusta ja Case -pohjaista oppimista ja kognitiivista oppipoikamallia (scaffolding-menetelmä) ja niiden soveltamista puhdistuspalvelualalle.</p> <p>Kokeilin verkko-opetusta sähköpostia ja Breeze -ohjelmaa yhdistämällä puhdistuspalvelualalle valmentavassa koulutuksessa 11 opiskelijan ryhmässä. Osalla opiskelijoista ei ollut vielä juurikaan tietotekniikan käyttökokemusta, mutta siitä huolimatta kokeilu sai hyvän vastaanoton ja se onnistui kokonaisuudessaan hyvin. Ongelmia aiheutti lähinnä yhden opiskelijan kotikoneen verkkoyhteyden toiminnan epävarmuus, joka aiheutti sen, ettei opiskelija voinut osallistua Breeze – istuntoihin.</p> <p>Verkko-opetus ja –opiskelu ovat aihealueina on laajoja. Niiden toteuttamiseksi on olemassa useita eri kokeilemisen arvoisia vaihtoehtoja. Puhdistuspalvelualalle jäi vielä paljon opiskeltavaa, omaksuttavaa ja kehitettävää jatkossakin.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Verkko-pedagogiikka, puhdistuspalveluala, aktiivinen oppiminen, aktivoiva oppiminen, case-pohjainen oppiminen, kognitiivinen oppipoikamalli, scaffolding-menetelmä, elinikäinen oppiminen		
Muut tiedot		

Author(s) Uppa Aino	Type of Publication Report of developing project	
	Pages 24	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Let's clean on the Internet - online pedagogy and degree programme of cleaning services in Kainuu		
Degree Programme Vocational Teacher Education (60 ECTS credits)		
Tutor(s) Vuortama-Räsänen Marja		
Assigned by Kainuu Vocational college -public utility, adult education (EDUKAI)		
Abstract <p>The main aim of my developing project was to develop e-learning and e-teaching for degree programme for cleaning services - to turn the degree programme to modern times in Kainuu. My personal aim was to orientate myself in e-learning and -teaching by pedagogical models and applied practices. One meaning of the project was to produce teaching material for Vocational Qualification in Cleaning Services and Further Qualification in Institutional Cleaning.</p> <p>In my report I processed learning, online pedagogy and vocational know-how of cleaning services from perspective of student and teacher. When I researched different pedagogical models I ended up using active learning and teaching, case-based teaching and cognitive scaffolding and how these suited to degree programme of cleaning services.</p> <p>I made experiment and tried e-teaching by using e-mail and Breeze-programme together with group of eleven student. The experiment was succeed and got good feedback by students even though some of the them had slightly used computer. Only problem came out with a net connection: a student had problems with her own net connection and she couldn't participate the Breeze-meeting.</p> <p>E-teaching and e-studying are wide subjects and there are different ways and possibilities to implement them. There still are plenty of studying, developing and absorbing to be done in online pedagogy in degree programme of cleaning services.</p>		
Keywords Online pedagogy, degree programme of cleaning services, active learning, active teaching, case-based teaching, cognitive scaffolding, lifelong learning		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	2
2	VERKKO-OPETUSHANKKEEN TAVOITTEET JA TAUSTOJA	3
3	PUHDISTUSPALVELUALAN AMMATILLINEN OSAAMINEN JA OPETTAJAN MUUTTUVA TYÖ.....	4
4	AJATUKSIA ELINIKÄISESTÄ OPPIMISESTA	7
5	VERKKOPEDAGOGIIKKA PUHDISTUSPALVELUALALLA.....	8
5.1	Aktiivinen oppiminen ja aktivoiva opetus verkossa	9
5.2	Case-pohjainen oppiminen verkossa	11
5.3	Kognitiivinen oppipoikamalli verkko-opetuksessa, scaffolding- menetelmä	12
6	VERKKO-OPETUKSEN SOVELTUVUUS PUHDISTUSPALVELUALALLE KAINUUSSA	13
7	VERKKO-OPETUSHANKKEEN TOTEUTUS KÄYTÄNNÖSSÄ.....	15
7.1	Verkko-opetuksen suunnittelu ja testaaminen käytännössä	15
7.1.1	Pedagoginen lähtökohta ja opiskelun suunnittelu	16
7.1.2	Opiskelijoiden resurssien kartoitus	17
7.1.3	Verkko-opetuksen toteuttaminen ja kokemukset.....	17
8	POHDINTA	18
8.1	Verkkopedagogiikasta	19
8.2	Elinikäisestä oppimisesta	20
8.3	Mitä minä olen saanut kehittämishankkeesta opettajana?	21

LÄHTEET	23
----------------------	-----------

KUVIOT

KUVIO 1. Puhdistuspalvelualan ammatillinen osaaminen.....	6
KUVIO 2. Opiskelijan sisäinen motivaatio aktiivisessa oppimisessa.....	11

1 JOHDANTO

Kainuussa puhdistuspalvelualalla aloitellaan verkko-opetusta ja -opiskelua. Se parantaa kainuulaisten opiskelumahdollisuuksia pitkistä välimatkoista huolimatta ja antaa opiskelijoille vapauden valita itselleen sopivan opiskeluajan kohdan. Verkko-opetus tuo opiskeluun monipuolisuutta. Verkkoon siirtyminen ei ole kuitenkaan yksikertainen asia, vaan sitä pitää pohtia monesta näkökulmasta. Mitä voi opettaa verkossa, kenelle, miten? Mitä verkko-opetus ja -opiskelu vaatii opettajalta ja opiskelijoilta?

Valmistun opettajaksi ja opettajan työsarkani on puhdistuspalvelualalla. Kehittämishankkeeni tavoitteina oli sekä tutustua verkko-opetukseen ja -opiskeluun pedagogiikan ja käytännön kokeilun kautta että siirtyä itse ja siirtää kainuulainen puhdistuspalvelualan koulutus uudelle aikakaudelle. Olen rajannut aihealuetta alan näkökulmasta. Käsittelen raportissani puhdistuspalvelualan ammatillista osaamista sekä opiskelijan että opettajan näkökulmasta, elinikäistä oppimista ja verkkopedagogiikkaa. Erilaisia verkkopedagogisia malleja tutkiessani päädyin tutkimaan aktivoivaa opetusta, Case -pohjaista oppimista ja kognitiivista oppipoikamallia (scaffolding-menetelmä), sillä ne soveltuvat puhdistuspalvelualalle mielestäni hyvin. Kyseisissä malleissa opetus ja oppiminen suunnataan itsenäiseen oppimiseen kannustaen. Ne edistävät opiskelijoiden omatoimisuutta opiskelussa ja antavat toimintamalleja elinikäistä oppimista varten.

Kehittämishankkeeni on alkusysäys alkavalle verkko-opetuksen ja -opiskelun kehittämiselle Kainuun puhdistuspalvelualalla. Tarkoituksena on tuottaa opetusmateriaalia verkkoon alalle valmentavaa koulutusta, perustutkintoa ja ammattitutkintoa varten.

Kehittämishankkeen sivutuotteena minulle on muotoutunut uusi termi verkko-opetukselle ja -oppimiselle, kansanomaisesti vepoppi (web-oppi -> vep-oppi -> vepoppi).

2 VERKKO-OPETUSHANKKEEN TAVOITTEET JA TAUSTOJA

Valmistun opettajaksi ja opetan puhdistuspalvelualalla. Valitsin verkkopedagogiikan kehittämishankkeeni aiheeksi sen ajankohtaisuuden vuoksi. Kainuun Ammattiopisto -liikelaitoksen aikuiskoulutuspalvelut Edukain puhdistuspalveluala haluaa kehittää opetustaan myös verkko-opetuksen saralla. Toimin eräänlaisena pilotoijana verkko-opetuksessa. Niinpä kehityshankkeeni yhtenä tavoitteena oli luoda verkko-opetusmateriaalia puhdistuspalvelualan opiskelijoille sekä luoda verkko-opetusta käsittelevä tietopaketti kouluttajille – työkalu verkko-opetusta suunnittelevalle siitä, mitä asioita suunnitteluprosessissa on otettava huomioon. Henkilökohtaisena tavoitteinani oli tutustua verkkopedagogiikan malleihin yleensä, opetella verkko-oppimisympäristön käyttöä opetuksen tukena, kokeilla verkko-opetusta käytännössä ja saada kokemusta verkossa opettamisesta. Samalla saisin arvokasta tietoa opiskelijoiden kokemuksista verkossa opiskelusta.

Internetin kautta tapahtuva verkko-opiskelu ja -opetus ovat nuorehkoja ilmiöitä. WWW (World Wide Web) otettiin käyttöön 1990-luvun alkupuolella ja sen myötä opiskelusta tietoverkoissa tuli muoti-ilmiö. 1990-luvun loppupuolella koulut varustettiin tietokoneilla ja verkkoyhteyksillä EU:n ja Suomen Tietoyhteiskuntastrategioiden myötä. Verkottumista vauhditettiin erilaisilla pilottihankkeilla. Tietoverkkojen ajateltiin tasa-arvoistavan opiskelua ympäri maailmaa, kun verkkoa pitkin tieto olisi saatavilla myös syrjäseuduilla. Vuonna 1997 opetushallitus järjesti tilaisuuden Sisältöä tietoyhteiskuntaan, jolloin heitettiin kysymys ilmaan: mistä saadaan laadukasta sisältöä jo luotuihin järjestelmiin. (Kalliala 2002, 18 – 19.)

Puhdistuspalvelualan tiimimme haluaa tarjota opiskelijoilleen ajanmukaisen opiskeluvaihtoehdon kehittämällä verkko-opiskelua ja -opetusta. Verkko-opiskelu mahdollistaa joustavan opiskelun pitkien välimatkojen Kainuussa. Se mahdollistaa opiskelun vapautumisen paikka- tai aikasidonnaisuudesta, kuten Nevgi ja Tirri (2003, 17) toteavat tutkimuksessaan Hyvää verkko-opetusta etsimässä. Verkko-opiskelutehtävät ovat joustavasti saatavilla siellä, missä on

verkkoysteys. Se mahdollistaa opiskelun niin kotona, koulussa kuin työpai-
kallakin. Verkko-opiskelussa opiskelijalla on vapaus tietyn ajanjakson puitteis-
sa valita itselleen sopivin ajankohta ja paikka opiskella ja oppia. Opiskelija voi
edetä omaan tahtiin ja soveltaa oppimaansa suoraan aitoon tilanteeseen. Op-
pimisympäristö ei ole enää suppea luokka, vaan oppiminen voi tapahtua eri-
laisissa ympäristöissä ja konteksteissa.

Verkko-opiskelu antaa opiskelujen henkilökohtaistamiselle uuden ulottuvuu-
den. Sellaiset opiskelijat, jotka ovat aloittelijoita puhdistuspalvelualalla, tarvit-
sevat opettajalta / ohjaajalta enemmän käytännön ohjausta ja perusteellista
teoriatiedon opiskelua - perinteistä luokkaopetusta. Alalla jo työskennelleellä
opiskelijalla on käytännön kokemusta ja taitoja työn suorittamiseen, mutta hän
tarvitsee teoriatiedon päivittämistä, joka voi tapahtua omatoimisesti esimerkik-
si verkko-oppimisympäristössä.

Kouluttajalle verkko-opettaminen mahdollistaa oman opetuksen monipuolis-
tamisen ja opetusmateriaalin päivittämisen helpottumisen. Verkko-
opettaminen tuo joustoa opetustyöhön ja antaa uuden kanavan ammatilliselle
kehittymiselle.

3 PUHDISTUSPALVELUALAN AMMATILLINEN OSAAMINEN JA OPETTAJAN MUUTTUVA TYÖ

Puhdistuspalvelualan toimenkuva monipuolistuu ja alan yritysten palvelutar-
jonta laajenee. Asiakas haluaa ostaa useampia palveluja samalta palvelun-
tuottajalta. Siivoojan toimenkuvaan ei kuulu enää pelkästään siivoamista,
vaan siihen voi kuulua esimerkiksi hoiva-, ateriat- tai aulapalveluja, kiinteistö-
huoltoa, viherkasvien ja asiakastilojen viihtyisyydestä huolehtimista jne.

Siivoaminen itsessään kehittyy kovaa vauhtia. Esimerkiksi välineitä, laitteita,
aineita ja siivottavia pintamateriaaleja kehitetään jatkuvasti. Kuka tahansa ei
voi siivota, vaan siihen vaaditaan koulutusta ja tietojen jatkuvaa päivittämistä.
Tämä asia selviää alalle tuleville opiskelijoille varsin pian koulutuksen alkuvai-

heessa, kun alaan kuuluvia ammattiaiheita aloitetaan käymään läpi. Opiskelijan täytyy mm. hallita siivoukskoneiden käyttö ja päivittäishuolto, välineiden ergonominen käyttö ja huolto, eri kohteisiin soveltuvat siivousaineet, pintamateriaalit, asiakaspalvelu ja omasta itsestä huolehtiminen niin fyysisesti kuin psyykkisestikin.

PUHDISTUSPALVELUT

- asiakaspalvelun perusteet
- puhdistuspalvelualan organisaatiot ja niiden toiminta
- ylläpitosiivouksen perusteet
- ergonomia, työsuojelu, turvallinen työskentely ja työkyvyn ylläpitäminen
- tekstiilihuollon ja pesulapalveluiden perusteet
- puhdistustapahtuman kemiallinen ja fysikaalinen tausta
- puhtaustasot: määrittäminen, mittaaminen, ylläpitäminen,
- kestävä kehitys, ympäristö- ja jätehuolto

SIIVOUSPALVELUT

- ylläpitosiivouksen suunnittelu ja toteuttaminen
- perussiivouksen suunnittelu ja toteuttaminen
- siivouksen suunnittelu ja laatu
- siivoustyö eri toimintaympäristöissä
- palvelutyön ammattietiikka

Kuvio 1. Puhdistuspalvelualan ammatillinen osaaminen.

Kainuussa puhdistuspalvelualan kouluttaja opettaa alan opiskelijoille lähinnä siivoamiseen ja tekstiilien huoltoon liittyviä aihekokonaisuuksia, ja esimerkiksi tietotekniikkaa ja valinnaisina osioina olevia kiinteistöhuoltoa, hoivapalveluita ja viherkasvien huoltoa opettaa näiden alojen ammattiopettajat. Näin alan ammattiopettaja pystyy keskittymään ammatillisesti juuri omaan alaansa.

Puhdistuspalvelualan opettajalla täytyy olla alan omakohtaista osaamista monipuolisesti mm. ylläpitosiivouksesta, perussiivouksesta, tekstiilihuollosta ja erilaisista toimintaympäristöistä. Opettajalla on hyvä olla myös alan eri organisaatioiden (mm. työnantajat, väline-, aine- ja laitevalmistajat) tuntemusta paikallisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisellä tasolla. Lisäksi opettaja tarvitsee tietotekniikan taitoja monipuolisesti. Tavanomainen tekstinkäsittelyohjelman ja sähköpostin käyttötaito eivät enää riitä, vaan opettajan olisi hyvä hallita mm. PowerPointin ja oppimisalustan käyttöä kyetäkseen nykyaikaisen opetusmateriaalin tekoon ja opetukseen.

Puhdistuspalvelualalla opettajan työ muuttuu ja kehittyy jatkuvasti. Aikaisemmin opettajan työ on ollut perinteistä luokkaopetusta, käytännön harjoitustöiden ja työssä oppimisen ohjaamista. Opetuksessa on yhdistelty behavioristis-

ta ja kognitiivista opetustyyliä. Behavioristista opetustyyliä käytettiin luokkaopetuksessa; toisin sanoen opettaja kertoi opittavasta asiasta ja kirjoitti taululle tai käytti piirtoheitintä ja opiskelijat kopioivat tiedon itselleen ja opettelivat asioita ulkoa. Kognitiivinen opetustyyli näkyi käytännön harjoitustöissä ja työssä oppimisessa: opiskelija otti mallia kokeneemman työntekijän tai opettajan työskentelystä ja sai kädestä pitäen ohjausta. Aikaisemmin opiskelijat, varsinkin behavioristiseen opetustyyliin tottuneet, eivät kyseenalaistaneet opettajan tai kokeneemman työntekijän työskentelyä ja oppeja – eivät ainakaan ääneen. Se ei kuulunut nykyisten aikuisopiskelijoiden nuoruuden koulumaailmaan.

Tämän päivän puhdistuspalvelualan opettajalla on monta roolia riippuen siitä, millainen koulutus hänellä on menossa. Alalle valmentavassa koulutuksessa hän toimii perinteisenä opettajana opettaen teoriassa ja käytännössä alan perustietoa - osittain behavioristisen opetustyylin mukaan, osittain kokemuksellisen käsityksen mukaan. Opiskelijoille kerrotaan tietyt perusasiat perinteisessä luokkaopetuksessa ja sitten he saavat itse kokeilla, opetella ja miettiä, miten työskennellään ja mitä välineitä voisi käyttää eri tilojen siivouksessa. Osalla opiskelijoista on jo aikaisempaa kokemusta alalta ja he peilaavat ja liittävät uutta asiaa jo olemassa olevaan tietoon. Opettaja ohjaa opiskelijoita hienovaraisesti pois behavioristisesta oppimisesta ja opetuksesta kohti konstruktivistista ja kokemuksellista oppimista. Osa opiskelijoista omaksuu itsenäisemmän opiskelun roolin nopeastikin ja osalla siihen kuluu enemmän aikaa. Muutos saadaan aikaan pienin askelin rohkaisemalla itsenäiseen ajatteluun ja uusien asioiden kokeilemiseen.

Perustutkinnossa opetus etenee alalle valmentavan koulutuksen mukaan, mutta ammattitutkinnossa opiskelijoita kannustetaan syvällisempään pohdintaan – myös kyseenalaistamaan erilaisia toimintamalleja ja -menetelmiä. Opiskelijoita kannustetaan analysoimaan omaa tekemistään, oppimistaan ja oppimiskokemuksiaan ja peilaamaan opiskeltavaa asiaa niiden kautta. Opiskelija luo itselleen välineet elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen myös koulutuksen jälkeisessä työelämässä.

Kun koulutus etenee, opettaminen muuttuu enemmän ohjaamiseksi. Opettaja voisi kutsua ennemminkin oppimisen ohjaajaksi kuin opettajaksi, sillä

nykypäivän opettajan yhtenä perustehtävänä on auttaa opiskelijaa luomaan itselleen eräänlaisen oppimisen jatkumon – oppiminen ja uuden tiedon etsiminen ei lopukaan tutkintopaperin saamiseen, vaan jatkuu koko elämän. Opiskelijalle annetaan tienviittoja ja suuntaviivoja, minne suuntaan oppimisen ja opiskelun pitäisi mennä – mitä pitäisi osata kunkin osion läpikäymisen jälkeen ja miten siitä jatketaan eteenpäin. Mutta se, miten oppimisen tiellä kuljetaan, on opiskelijan itsensä ratkaistavissa. Ja opiskelun onnistuminen ja hankittu osaaminen todennetaan tutkintotilaisuudessa.

Opettajan tehtävänä ei ole enää opettaminen vaan ohjaaminen ja pedagogisena asiantuntijana toimiminen. Opiskelija opiskelee opettajalta saamansa pedagogisen tiedon ja ohjauksen viitoittamana ja näyttää osaamisensa tutkintotilaisuudessa.

4 AJATUKSIA ELINIKÄISESTÄ OPPIMISESTA

Elinikäisestä oppimisesta on määritelmiä eri näkökulmista. Teknillisen korkeakoulun Opettajan tehosalkussa elinikäistä oppimista määritellään seuraavasti: ”Elinikäinen oppiminen liittyy tavoitteellisen elämän periaatteeseen. Näkökulmaan liittyy vahvasti elinkaariajattelu. Voidaan myös sanoa, että koko elinikäisen oppimisen ajatus liittyy intohimoon oppia ja ylittää rajansa.” (Katja Karevaara, 2003.) Opetushallituksen Eurydice-yksiköstä Kimmo Hämäläinen määrittelee suomalaisen elinikäisen oppimisen käsitteen seuraavalla tavalla: se ”kattaa ihmisen elinkaaren varhaislapsuudesta aina vanhuuteen asti. Elinikäistä oppimista tapahtuu sekä virallisten koulutusympäristöjen, kuten koulujen, puitteissa että epävirallisemmalla tavoilla esimerkiksi työssäoppimisen ja Internetin menetelmin.” (Kimmo Hämäläinen, Opetushallitus/Eurydice –yksikkö.)

Elinikäisen oppimisen taitoja tarvitaan nopeasti kehittyvillä ammattialoilla. Valmistuttaessa johonkin ammattiin opiskelu ei lopukaan siihen, vaan se jatkuu työelämässä. Elinikäisen oppimisen tärkeys riippuu siitä, keneltä asiaa kysytään ja mistä näkökulmasta asiaa pohditaan. Työnantajan ja yritysmaailman näkökulmasta jatkuvasti oppivat ja kehittyvät työntekijät ovat resursseja,

joita kehittämällä niistä saadaan enemmän irti – työ sujuu paremmin, tehokkuus ja laatu kasvavat ja hyvät resurssit ovat kilpailuvaltti. Työnantaja voi myös siirtää kehittymisen ja oppimisen vastuun jossain määrin työntekijöille – heidän ovat itsensä ja työnsä kehittämisen asiantuntijoita.

Työntekijän näkökulmasta katsottuna elinikäinen oppiminen takaa ”markkina-arvon” työmarkkinoilla: hän omaa nykyaikaisen tietämyksen ja osaamisen alaltaan ja taidon kehittyä myös jatkossa. Opettajan näkökulmasta elinikäinen oppiminen tarkoittaa itsensä jatkuvaa kehittämistä ja ajan tasalla pysymistä niin pedagogisesti kuin opetettavassa aineessa tai aiheessa. Opiskelijan näkökulmasta elinikäisen oppimisen ajatuksen omaksuminen ja siihen tarvittavien taitojen kartuttaminen opiskeluvaiheessa parantavat opiskelijan tulevaisuuden näkymiä itsensä kehittämisessä. Elinikäinen oppiminen pitäisi mielestäni nähdä nimenomaan yksilön luontaisena kehitymispyrkimyksenä kohti omia henkilökohtaisia tavoitteitaan. Sitä ei pidä ajatella liian suppeasti, esimerkiksi puhtaasti urakehityksenä, vaan laajemmin yksilön kokonaisvaltaisena kehittymisenä eri elämän osa-alueilla.

5 VERKKOPEDAGOGIIKKA PUHDISTUSPALVELUALALLA

Verkko-opetuksella tuetaan opiskelijoiden elinikäistä oppimista ja itsensä kehittämistä. Kun opiskelija oppii ja tottuu opiskeluaikanaan työskentelemään verkon välityksellä, myös koulutuksen jälkeen itsensä kehittäminen ja ajan tasalla pitäminen sujuu helpommin.

Verkossa opettaminen ja ohjaaminen on monelle opettajalle uusi asia, mutta tulevaisuudessa verkko-opettaminen tulee olemaan yhä useamman opettajan työskentelymuoto. Lukioissa ja ammattikorkeakouluissa verkko-opetus ja –opiskelu ovat jo arkipäivää – ammatillisissa oppilaitoksissa aloitellaan tätä työskarkaa.

Verkko-opettamisen onnistuminen edellyttää teknisen osaamisen lisäksi tietoa siitä, miten ihminen oppii verkossa. Kolin ja Silanderin (2003, 7) mukaan verkko-opettaminen perustuu oppijan oppimisen ja oppimisprosessin suunnitteluun, kun taas perinteinen luokkaopettaminen perustuu opetusprosessiin ja opetuksen suunnitteluun. Opetuksen taustalla on aina käsitys siitä, miten oppilas oppii ja kuinka häntä tulisi opettaa – joko tiedostettu tai tiedostamaton käsitys. Verkko-opetuksessa pedagogisen mallin ja käytänteen tiedostaminen on tärkeää, sillä verkossa opettaja ei voi toimia tunteen, intuition, varassa, kuten kontaktiopetuksessa voisi toimia. Verkko-opetuksen ja –oppimisen taustalla on hyvä olla tiedostettu pedagoginen käsitys ja malli, jonka mukaan opetus ja oppimisprosessi etenevät johdonmukaisesti ja kokonaisvaltaisesti.

Olen tutustunut useampiin verkko-opetuksessa käytettäviin pedagogisiin malleihin ja käytänteisiin ja valinnut sieltä kolme sellaista mallia, jotka mielestäni soveltuvat puhdistuspalvelualalle: aktivoiva opetus, Case-pohjainen oppiminen ja kognitiivinen oppipoikamalli (scaffolding-menetelmä).

5.1 Aktiivinen oppiminen ja aktivoiva opetus verkossa

Aktiivisessa oppimisessa tuetaan opiskelijaa aktiiviseen oppimiseen sellaisin opetusmenetelmin, joissa oppilaan oma rooli korostuu ongelmanratkaisijana, toimijana ja yhteistyökumppanina. Opiskelijaa tuetaan myös itsearviointiin ja itsearvioinnin taitojen kehittämiseen.

Aktiivinen oppiminen on Hannele Niemen (1998; 1999) mukaan käytännössä ongelmanratkaisua, tekemistä ja yhteistyötä. Aktiivisella oppimisella viitataan myös toiminnalliseen oppimistapahtumaan oppijassa itsessään silloin kun opittava aines rakentuu opituksi useammalla tasolla. Puhdistuspalvelualalla aktiivinen oppiminen voi olla sitä, että opiskelija on oppimistilanteessa aktiivinen käytännön toiminnassa ja oman oppimisen edistämisessä. Aktivoivana opettajana minä taas voin kannustaa ja tukea opiskelijoita ottamaan aktiivisemman roolin opiskelustaan.

Aktiivisessa oppimisessa on tärkeää, että oppijalla on sisäistä motivaatiota - halu oppia käsiteltävää asiaa - ja valmiuksia hakea ja etsiä itsenäisesti tietoa useista eri lähteistä ja eri välineillä. Opiskelijan motivoitumista tukee se, jos opiskelija on oppinut kysymään ja problematisoimaan asioita. Oppimista taas syventävät opiskelijan yhteistoimintataidot ja omakohtainen opittavan asian kokeilu. Lisäksi on tärkeää, että oppija pystyy itse arvioimaan etenemistään ja tekemään itsearviointia.

Kuvio 2. Opiskelijan sisäinen motivaatio aktiivisessa oppimisessa (Hannele Niemi. 1998, 41.)

Aktivoiva opetus tukee mielestäni elinikäistä oppimista ja palvelee opiskelijoiden asiantuntijuuden kehittymistä koulutuksen päättymisenkin jälkeen, sillä sen keskeisenä ajatuksena on siirtää vastuuta oppimisesta opiskelijalle itselleen aktivoimalla ja motivoimalla opiskelijaa oppimisprosessin aikana. Tavoitteena on aidon ja syvällisen ymmärryksen syntyminen kehittelemällä toiminnallisia sisäisiä malleja ja tuottamalla tietoa opittavasta aiheesta.

Puhdistuspalvelualalla aktivoiva opetus soveltuu esimerkiksi sellaisten opiskelijoiden opettamiseen, joilla on jo alan työkokemusta ja jonkin verran myös alan koulutusta. Opetuksen alkuvaiheessa opettaja selvittää, millainen tausta opiskelijalla on, millaista tietoa ja millaisia käsityksiä hänellä on opiskeltavasta aiheesta. Opiskelun aikana opettajan tulee aktivoida opiskelijan aikaisemmat tiedot ja käsitykset esimerkiksi kysymyksillä ja tehtävänannoilla. Aktivoivassa opetuksessa on oleellista se, että opiskelija havaitsee yhtymäkohtia uuden ja jo olemassa olevan tiedon välillä, huomaa asian merkityksellisyyden ja motivoituu opiskelemaan uutta asiaa. Opiskelijaa tuetaan ajattelemaan ja luomaan omia käsityksiä - rakentelemaan tietoa yhdistelemällä aikaisempaa tietoa, kokemuksia ja uutta tietoa.

Yhtenä aktivoivan opetuksen kulmakivenä on tiedon tuottaminen, ei tiedon toistaminen – pohdiskelu ja tiedon jäsentely. Esimerkiksi oppimispäiväkirjan käyttö tukee aktivoivaa opettamista, sillä opiskelija pohdiskelee omaa oppimistaan ja kehittymistään päiväkirjassa. Opiskelijaa ohjataan reflektion kautta asettamaan itselleen oppimisongelmia, joiden avulla hän vie tiedonrakentelua eteenpäin. Opiskelun aikana opiskelija saa palautetta sekä opettajalta että vertaispalautteena muilta opiskelijoilta. Hän myös arvioi omaa oppimistaan ja kehittymistään. Palaute ja arviointi toimivat oppimista ohjaavina tekijöinä. Aktivoivan opetus- ja oppimisprosessin aikana opiskelija oppii tuottamaan itsenäisesti tietoa ja sellaista pohdintaa, joka ajaa häntä eteenpäin tiedon tuottamisessa ja omien ajatusmallien luomista luoden pohjan itsensä kehittämiseksi myös opetusprosessin loppumisen jälkeen.

5.2 Case-pohjainen oppiminen verkossa

Case eli todellinen esimerkki tai tapauskuvaus tuo verkko-opiskeluun mielekkyyttä ja motivoi oppijaa. Puhdistuspalvelualalla case voi olla esimerkiksi lehtiartikkeli alan lehdestä tai videon pätkä todellisesta tilanteesta, joka toimii oppimisen lähtökohtana.

Caseja voidaan käyttää verkko-opetuksessa johdantona toimimisen lisäksi esimerkiksi:

- ongelman asettelun pohjana verkkokeskustelulle - keskustelun herättäjänä opiskeltavasta asiasta
- tietolähteenä tiedonrakentelussa esimerkiksi siirrettäessä hiljaista tietoa kokeneelta työntekijältä oppijalle
- tiedon tuottamisessa – opiskelija tuottaa todellisista tai kuvitelluista tilanteista caseja esimerkiksi aikaisemman tiedon ja käsitysten näkyväksi tekemiseksi
- refleктоitaessa oppijan omia tietoja ja taitoja suhteessa autenttisiin, todellisiin tilanteisiin ja niiden ratkaisemiseen

Case-pohjaista oppimista käytettäessä olisi hyvä esittää useampi case samaan asiaan liittyen, joita havainnoidaan, tulkitaan ja analysoidaan yhdessä esimerkiksi opiskelijaryhmän kesken ja joiden perusteella luodaan yleinen toimintamalli. Näin yksittäinen case ei sido eikä rajoita opiskelijan ajatuksia yhteen tiettyyn toimintamalliin ja ajatukseen, vaan laajentaa näkemystä opiskeltavasta asiasta. Näin taataan alan ja opiskelijan kehittyminen myös jatkossa.

5.3 Kognitiivinen oppipoikamalli verkko-opetuksessa, scaffolding-menetelmä

Kognitiivisen oppipoikamallin tarkoituksena on tehdä ammatissaan kokeneemman mestarin ajattelu- ja ongelmanratkaisustrategiat opiskelijalle näkyväksi, jolloin opiskelijalla on mahdollisuus harjoitella, havainnoida ja oppia ammattilaiselle ominaisen tavan ajatella ja toimia – miksi ja miten tehdään. Kognitiivisessa oppipoikamallissa on keskeistä se, miten kokenut ammattilainen ulkoistaa omaa toiminta- ja ajatteluprosessiaan ja miten oppija saadaan havainnoimaan kriittisiä kohtia herättäen vastavuoroisuutta mestarin ja oppijan välillä.

Scaffolding-menetelmässä ohjaaja/opettaja kannattelee ja tukee oppijaa tarpeen tullen ja ohjaa ja edistää oppimisprosessia siihen pisteeseen saakka kuin on tarpeellista. Näin oppijalle jää tilaa itsenäiselle oppimiselle ja toiminnalle, esimerkiksi ongelmanratkaisulle. Opettaja voi tarjota scaffolding-menetelmässä opiskelijalle ajattelun työkaluja, käytettäviä menetelmiä, henkilökohtaista ohjausta ja tehtävän antoja, jotka ohjaavat opiskelijaa oppimisessa. Oppimistilanteet pyritään pitämään sopivan haasteellisina, jotta opiskelijalla on parhaat mahdollisuudet oppia. Ohjaaminen ja tukeminen vähenee opiskelijan taitojen kasvaessa.

Scaffolding-menetelmää voisi käyttää puhdistuspalvelualalla esimerkiksi verkossa tapahtuvan työssä oppimisen ohjaamisen välineenä. Opiskelijalle annetaan oppimistehtävä työssä oppimisen ajalle. Hän on työssä oppimassa kokeneen siivoojan mukana, joka siirtää tietojaan ja toimintamalleja eri tilanteista opiskelijalle. Opiskelija pitää oppimispäiväkirjaa verkossa, jota opettaja voi kommentoida – ohjata ja tukea opiskelijan ajattelua ja oppimista. Tarvittaessa opettaja voi antaa konkreettista opastusta esimerkiksi työssä oppimisen ohjausikäynnillä.

6 VERKKO-OPETUKSEN SOVELTUVUUS PUHDISTUSPALVELUALALLE KAINUUSSA

Verkko-opetus palvelee kainuulaisia. Se mahdollistaa joustavan opiskelun pitkien välimatkojenkin päästä ja vähentää opiskelijoiden matkustelua koulun ja kodin välillä. Verkko-opiskelussa opiskelijalla on vapaus tietyn ajanjakson puitteissa valita itselleen sopivin ajankohta ja paikka opiskella ja oppia. Opiskelu voi siis tapahtua kotona, koululla tai vaikkapa työpaikalla. Opiskelija voi edetä omaan tahtiin ja soveltaa oppimaansa suoraan aitoon tilanteeseen.

Verkko-opetusta suunniteltaessa pitää miettiä mm. kenelle verkko-opetusta suunnitellaan ja mitkä asiat soveltuvat verkko-opetukseen ja mitkä vaativat konkreettista kokeilemistä autenttisessa, todellisessa ympäristössä.

Kainuussa puhdistuspalvelualaa opiskelevat ovat pääsääntöisesti aikuis-opiskelijoita, keskimäärin 40 – 50-vuotiaita. Osalle tietokoneen käyttö on päivittäistä ja osalle aivan uusi asia. Opiskelijat, jotka käyttävät päivittäin tietokonetta, lähinnä ”surffailee netissä” ja maksavat laskuja verkkopankissa. Heille esimerkiksi tekstinkäsittelyohjelman tai sähköpostin käyttäminen on vieraampaa. Osa opiskelijoista ei ole koskaan käyttänyt tietokonetta ja heidän kanssaan asiaa lähdetään opiskelemaan aivan alusta, esimerkiksi miten tietokone käynnistetään ja miten hiirtä käytetään. Koska opiskelijoilla on useimmiten vain vähän tietokoneen käyttökokemusta, verkko-opetuksen ja oppimisalustan täytyy olla hyvin yksinkertaisia ja helppokäyttöisiä. Verkko-opettajan tulee olla hyvin perillä käytettävistä välineistä, laitteista ja ohjelmista, jotta hän voi toimia opiskelijoiden teknisenä tukena opiskelutilanteissa.

Aikuisopiskelijat ovat tottuneet nuoruusajan opinnoissaan siihen, että opettaja antaa kaiken tiedon ja että opettaja antaa tarkat toimintaohjeet kaikkeen toimintaan. Opiskelu oli aikaisemmin opettajajohtoista – behavioristisen mallin mukaista. Verkko-opetus taas vaatii itsenäistä otetta opiskeluun. Lisäksi monen aikuisopiskelijan edellisistä opinnoista on pitkä aika. Nämä voivat olla suurena esteenä heidän verkko-opiskelulle. Opiskelijat voivat tarvita ensin opiskelujakson, jossa heidät ohjataan ensinnäkin opiskelun maailmaan ja sitten askel askeleelta kohti itsenäisempää tapaa opiskella ennen kuin heiltä onnistuu itsenäinen verkko-opiskelu.

Puhdistuspalvelualalta löytyy useita aihealueita, joita voidaan opiskella ainakin osittain verkossa. Tällaisia ovat esimerkiksi koneiden ja välineiden tekniset tiedot ja ominaisuudet, siivousaineet, pintamateriaalit ja menetelmät. Osa asioista vaatii myös käytännön kokeilua ja harjoittelua, esimerkiksi lattiakoneen käyttö ja hallinta, vahanpoisto ja vahaaminen tai pintamateriaalien tunnistaminen. Puhdistuspalvelualan käytännönläheisyyden vuoksi uskon, ettei tämä ala tule koskaan siirtymään täysin verkossa opiskeltavaksi.

7 VERKKO-OPETUSHANKKEEN TOTEUTUS KÄYTÄNNÖSSÄ

Aloitin verkko-opetushankkeen kokeilemalla itse verkko-opiskelua, sillä en ollut koskaan aikaisemmin opiskellut verkossa. Tietokoneen ja internetin käyttö oli jo minulle tuttua useampien vuosien ajalta niin työ- kuin vapaa-ajankäytössä, joten minulla oli hyvät valmiudet verkko-opiskeluun. Verkko-opiskeluun tutustuminen tapahtui opettajakorkeakoulun opintojen yhteydessä.

Opiskelu alkoi verkko-ohjelmaan perehtymisellä verkko-opetuksen opettajan johdolla. Jatkoin perehtymistä sekä kotona itsekseni että oppimispiirissä opiskelijakavereiden kanssa. Pääsin mielestäni nopeasti sisään verkko-opiskelun maailmaan ja koin opiskelun mielekkäänä. Mielekkyyttä lisäsivät oppimispiirin tuki sekä verkko-opiskeluihin liittyvät keskustelupalstat.

Keskustelin verkko-opetusta käyttäneiden kollegoiden kanssa useaan otteeseen ja sain heiltä tietoa oppilaitoksessamme käytössä olevista erilaisista menetelmistä, ohjelmista ja teknisistä opetusvälineistä. Tutustuin mm. Breeze-ohjelmaan (nykyiseen Adobe Connect Professionaliin) ja älytaulujen käyttöön videoneuvotteluissa ja opetuksessa sekä Moodlen käyttöön opetuksessa. Lisäksi tutustuin ISOversta -kehittäjäyhteisöön, jonka yhtenä kehittäjänä oppilaitoksemme toimii. Osallistuin ISOverstaan järjestämiin tapaamisiin ja koulutuspäiviin.

7.1 Verkko-opetuksen suunnittelu ja testaaminen käytännössä

Suunnittelin keväälle 2008 verkko-opetus- ja opiskelukokeilun sähköpostin ja Breezen, nykyisen ACP:n, välityksellä. Kokeilun tarkoituksena oli testata sekä Breezeä opetusvälineenä että puhdistuspalvelualan opiskelijoiden suhtautumista verkko-opiskeluun etäopiskelumuotona. Kohderyhmänäni oli puhdistuspalvelualalle valmentava koulutus, jossa oli 11 opiskelijaa eri puolilta Kainuuta.

Halusin tarjota opiskelijoille verkko-opiskelun alkutaipaleella jotain tuttua, ja toisaalta yksinkertaista. Siksi valitsin verkko-opetusvälineiksi sähköpostin ja Breezen. Sähköposti oli suurimmalle osalle opiskelijoista tuttu ja Breezen käyttäminen taas ei vaatinut opiskelijalta suuria tietoteknisiä taitoja.

7.1.1 Pedagoginen lähtökohta ja opiskelun suunnittelu

Aloitin verkko-opetuskokeilun suunnittelun helmikuussa 2008. Verkko-opiskelukokeilun pedagogisena lähtökohtana oli yhteistoiminnallisen oppimisen malli. Yhteistoiminnallisen oppimisen tavoitteena oli muun muassa ohjata opiskelijoita kantamaan vastuuta sekä omasta että toisten opiskelijoiden oppimisesta, yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen ja opiskelijoiden itsetunnon kohottaminen. Lisäksi tavoitteena oli kannustaa opiskelijoita yhdessä oppimisen toimintakulttuuriin ja tiedon jakamiseen.

Seuraavaksi suunnittelin toimintamallin, miten verkko-opiskelu ja -opetus toteutettaisiin. Suunnittelin verkko-opiskelukokeilun niin, että opiskelu koostui sekä itsenäisestä opiskelusta kotona että ryhmätapaamisesta Breezessä.

Suunnitelman mukaan opiskelijat opiskelevat kotonaan 2 – 3 päivää viikossa. Opiskelumateriaalin jakaminen, tehtävänanto ja -palautus tapahtuvat sähköpostin välityksellä. Opiskelu tapahtuu tietopakettien, kokoamieni internet-linkkien ja oppimistehtävien avulla. Jaan opiskelijat kahteen ryhmään ja annan kummallekin ryhmälle päivämääriä ja kellonaika, jolloin he kirjautuvat sisään Breezeen tapaamista varten. Tapaaminen on etäopiskelupäivien aikana ker-
ran viikossa. Tapaamisissa opiskelijoiden on tarkoitus jakamaan tietojaan ja kokemuksiaan aidossa vuorovaikutustilanteessa muiden ryhmäläisten kanssa – näkemällä ja kuulemalla muut ryhmän jäsenet internetverkossa. Toimin koontumisen ohjaajana ja teknisenä tukena.

Suunnitteluvaiheen viimeisenä osa-alueena oli opiskelumateriaalin tuottaminen ja tehtävien laatiminen. Valitsin verkko-opiskelun aiheiksi:

- asiakaspalvelun,
- pintamateriaalit,

- työntekijän terveys ja hyvinvointi, siivoustyön suojaimet ja
- siivoustyön ympäristövaikutuksia.

Laadin aihealueista PowerPoint-esityksiä, keräsin ja skannasin sopivia lehti-leikkeitä alan ammattilehdistä ja etsin sopivia linkkejä internetistä. Tein materiaaliin ja oppimistyyliin sopivia tehtäviä.

7.1.2 Opiskelijoiden resurssien kartoitus

Suunnitteluvaiheen jälkeen kartoitin opiskelijoiden resursseja. ICT-alan kouluttajat auttoivat minua kartoittamalla tietokoneen käyttötaitoja tietotekniikan opetuksen yhteydessä. Lisäksi he kouluttivat opiskelijat sähköpostin ja Breezen käyttöön.

Kartoitin myös tekniset resurssit jokaisen opiskelijan kohdalta eli löytyikö opiskelijalta kotoa tietokone, internetyhteys, kuulokkeet ja mikrofoni. Oppilaitoksemme varusti jokaisen opiskelijan henkilökohtaisen tarpeen mukaan. Osalle riitti kuulokkeiden ja mikrofoniin hankkiminen, osa tarvitsi koko paketin. Koko paketin saaneet opiskelijat perehdytettiin uusien koneiden ja lisävarusteiden käyttöön.

7.1.3 Verkko-opetuksen toteuttaminen ja kokemukset

Toteutin verkko-opiskelukokeilun toukokuussa 2008. Ennen varsinaista itseopiskelua kokeilin opiskelijoiden kanssa Breezen toimintaa ensin luokkatilassa ja sitten niin, että opiskelijat olivat kotonaan. Kokeilimme, miten internetyhteydet ja lisälaitteet toimivat ja osaavatko opiskelijat käyttää ohjelmaa itsenäisesti. Suurimmalla osalla Breezen käyttö sujui ongelmitta. Kahden opiskelijan kanssa teimme niin, että he tulivat yhden Breeze-tapaamisen ajaksi koululle ja saivat teknistä tukea mikrotukihenkilöltä.

Itseopiskelujaksolla jokaisella toukokuun viikolla oli oma aihealue, johon opiskelija perehtyi kotonaan sähköpostin kautta saamansa materiaalin perusteella ja teki tehtävät. Itseopiskelupäivien aikana opiskelija kirjautui tiettyinä ajankohdina Breezeen ja tapasi opiskeluryhmäänsä ohjatussa vuorovaikutustilantees-

sa. Tapaaminen kesti kerrallaan noin tunnin. Opiskelijoita oli läsnä tapaamisessa kerralla 5 - 7. Opiskelijat saivat keskustella ja kysyä oppimistehtävistä ja jakaa kokemuksiaan ja tietojaan muiden ryhmäläisten kanssa. Osallistuin keskusteluun ohjaavilla kysymyksillä ja teknisenä tukena. Näytin opiskelijoille tarvittaessa Breezen kautta selventävää lisämateriaalia.

Opiskelijat kokivat Breezen ja sähköpostin yhdistelmän etäopiskelumuotona toimivana ja miellyttävänä. He pitivät Breezen vahvuutena helppokäyttöisyyttä ja konkreettista vuorovaikutusta muiden opiskelijoiden kanssa.

Internetyhteydet ja lisälaitteet toimivat pääsääntöisesti hyvin, joten Breeze vaikutti luotettavalta tavalta luoda yhteys opiskelijoihin. Vain yhdellä opiskelijalla oli sellaisia käyttöongelmia Breeze-ohjelman kanssa, ettei hän voinut osallistua tapaamisiin. Ongelmat liittyivät hänen tietokoneenkäyttötaitoihin ja omaan kotona olevaan tietokoneeseensa.

8 POHDINTA

Haluamme puhdistuspalvelualan tiimissä kehittää kainuulaista puhdistuspalvelualaa myös verkko-opetuksen ja –opiskelun osalta. Kehittäminen oli hyvä aloittaa opettajaopintojen kehittämishankkeen kautta. Tutkin pedagogisia malleja ja verkkopedagogiikkaa ja suunnittelin ja kokeilin verkko-opettamista käytännössä. Valitsin verkko-opetuskokeeseen yhteistoiminnallisen mallia, sillä kyseessä oli vasta opintojaan aloitteleva ryhmä, jotka tarvitsivat vielä paljon ohjausta ja opastusta opinnoissa – edellisistä opinnoista oli aikaa ja tiedonhankinta- ja tietokoneenkäyttötaidot olivat osalla opiskelijoista vielä puutteelliset. Opiskelijat eivät olleet vielä valmiita esimerkiksi aktiivisen oppijan mallin mukaiseen opiskeluun. Lisäksi suunnittelemani verkko-opiskelun toimintamalli auttoi opiskelijoita tutustumaan toisiinsa paremmin verkon välityksellä tapahtuvissa pienryhmäkeskusteluissa. Vaikka opiskelijoilla ei ollut aikaisempaa verkko-opiskelukokemusta ja osalla oli vähäiset tietokoneenkäyttötaidot, kokeilu onnistui hyvin. Kokeilun onnistumista paransi se, että olin antanut valmiit materiaalityypit ja Internet-linkit, joiden avulla he pystyivät opiskelemaan ko-

tona. Myös opiskelijoiden hyvä motivaatio opiskeltavia aiheita kohtaan edesauttoi kokeilun onnistumista.

8.1 Verkkopedagogiikasta

Haluan edistää opettajana opiskelijoiden elinikäistä oppimista ja auttaa heitä luomaan opiskelun aikana itselleen toimintamalleja ja työkaluja, joiden avulla he voivat jatkaa itsensä kehittämistä myös opiskelun jälkeen. Verkkopedagogisia malleja tutkiessani huomasin, että aktiivinen oppiminen ja opetus on se toimintamalli, joka on lähellä sydäntäni. Olen siis löytänyt itselleni pedagogisen mallin! Olen havainnut, että aikuiskoulutuspuolella aktiiviseen oppimiseen kasvetaan pikku hiljaa koulutuksen edetessä. Koska opiskelijat ovat tottuneet behavioristiseen opetustyyliin, opettajan tulee ohjata opiskelijoita tehtävän annoin ja käytännön harjoittelutöiden kautta kohti aktiivisempaa roolia.

Case-pohjainen oppiminen on arkipäivää puhdistuspalvelualalla. Verkkopetoksessa caseja voidaan tehdä video-muotoon ja käyttää esimerkiksi erilaisten oppijoiden opiskelijoiden opetusmateriaalina, joille lukeminen ja kirjoittaminen ovat hidasta tai vaikeaa (lukivaikeudesta kärsivät, maahanmuuttajat). Case voisi olla esimerkiksi työseloste eli suoritettava siivoustehtävä näytetään konkreettisesti videona kirjallisen työselostuksen sijasta.

Myös kognitiivinen oppipoikamalli (scaffolding-menetelmä) on minulle opetuksen arkipäivää. Käytän menetelmää esimerkiksi käytännön työharjoituksissa. Alussa annan enemmän ohjausta, ajattelumalleja ja käytännön ohjeistusta. Kun ”oppipojat” kehittyvät, annan opiskelijoille enemmän tilaa itsenäiseen ajatteluun ja työskentelyyn – tarvittaessa olen kuitenkin ohjeineni saatavilla. Sama pätee työssä oppimisjaksoilla, kun opiskelija on kokeneen siivoojan mukana. Kognitiivisen oppipoikamallin käyttäminen verkko-opetuksessa oli minulle eräänlainen ”ahaa-elämys”. Tässä on minulle itselleni jatkossakin haasteita ja opiskeltavaa. Kuinka saan siirrettyä tietoa ja ajatuksia siinä muodossa opiskelijoille, että he oikeasti voivat sisäistää asian ja saada sellaista tietämystä, että he kykenevät jatkojalostamaan asiaa käytännössä ja ajatuksen tasolla? Pys-

tynkö luomaan sellaista materiaalia, että myös erilaiset oppijat saavat samanlaisia oppimistuloksia kuin muut opiskelijat?

Puhdistuspalveluala on hyvin käytännönläheinen ala ja näen, ettei opettamista kannata suunnitella kovin teoreettiseksi. Olen teettänyt muutamalle ryhmälle oppimistyylytestejä ja havainnut, että alalle hakeutuvat opiskelijat ovat useimmiten kinesteettisiä oppijoita eli tekemällä oppivia. Opiskelijat tarvitsevat siis konkreettista tekemistä ja kokeilemista, jotta he oppivat itselleen sopivimmalla tavalla. Olen myös teettänyt lukiseuloja kokonaisille ryhmille ja havainnut, että luki- ja kirjoitusvaikeus ovat yleisiä alan opiskelijoiden keskuudessa. Tämä pitää huomioida suunniteltaessa myös verkko-opetusta.

Luki- ja kirjoitusvaikeutta puhdistuspalvelualalla voisi tutkia laajemminkin, sillä olen havainnut alalla työskentelevillä ”koulutuskammoa”, haluttomuutta koulutautumiseen. Liittyvätkö luki- ja kirjoitusvaikeus ja opiskeluhaluttomuus toisiinsa?

8.2 Elinikäisestä oppimisesta

Olen pohtinut kehittämishankkeen aikana elinikäistä oppimista. ”Elinikäinen oppiminen liittyy tavoitteellisen elämän periaatteeseen. Näkökulmaan liittyy vahvasti elinkaariajattelu. Voidaan myös sanoa, että koko elinikäisen oppimisen ajatus liittyy intohimoon oppia ja ylittää rajansa.” (Katja Karevaara, 2003.) Opetushallituksen Eurydice-yksiköstä Kimmo Hämäläinen määrittelee suomalaisen elinikäisen oppimisen käsitteen niin, että se ”kattaa ihmisen elinkaaren varhaislapsuudesta aina vanhuuteen asti. Elinikäistä oppimista tapahtuu sekä virallisten koulutusympäristöjen, kuten koulujen, puitteissa että epävirallisemmalla tavoilla esimerkiksi työssäoppimisen ja Internetin menetelmin.” (Kimmo Hämäläinen, Opetushallitus/Eurydice –yksikkö.)

Teknillisen korkeakoulun Opettajan tehosalkun määritelmä elinikäisestä oppimisesta on mielestäni koulukeskeinen ja urahakuinen, kun taas Kimmo Hämäläisen määritelmä on laajakatseisempi koskien ihmisen kehittymistä yleensä eikä kehittyminen tapahdu välttämättä oppilaitoksessa. Onko elinikäinen op-

peminen omien rajojen ylittämistä? Voisiko se olla vain ihmisen ”normaalia” kehittymistä, esimerkiksi iän ja erilaisten elämäntilanteiden mukana tuomaa kokemusta eri asioista?

Marjaana Lehtinen Tilastokeskuksen SurveyLaboratoriosta pohtii elinikäistä aivan erilaisesta näkökulmasta kuin olen lukenut opettamista koskevasta kirjallisuudesta. Hän herätteli kysymyksiä: onko elinikäisestä oppimisesta ja jatkuvasta opiskelusta tullut eräänlainen ”kunnon kansalaisen” mittari nykypäivänä? Leimautuuko sellaiset ihmiset jotenkin huonommiksi, jotka eivät ole kiinnostuneita jatkuvasta itsensä kehittämisestä? Käytetäänkö elinikäistä oppimista ja jatkuvaa kehittymistä ammatissa tuottavuuden ja kilpailukyvyn edistämiseksi? Ammatillisena opettajana en voi olla tarttumatta Lehtisen ajatuksiin – ajattelen automaattisesti myös työnantajan näkökulmasta – mitä työnantaja haluaa ja tarvitsee nykypäivänä. ”Kunnon kansalainen”, tai pitäisikö sanoa, hyvä työntekijä on valmis kehittämään itseään pitääkseen itsensä ajan tasalla ja työnsä vaatimusten mukaisena, työmarkkinakelpoisena. Mutta tekeekö hänen työnantajan vuoksi vai omakseen? Mitkä ovat työntekijän tai opiskelijan todellinen motivaatio itsensä kehittämiseksi? Elinikäinen oppiminen herättää paljon kysymyksiä ja mielipiteitä puolesta ja vastaan. Se on tämän hetken ilmiö – opettajien huulilla ja läsnä kaikkialla – ja se on huomioitava opetuksessa.

8.3 Mitä minä olen saanut kehittämishankkeesta opettajana?

Kehittämishanke on ollut noin vuoden pituinen rupeama. Aloitin siitä, että olin itse verkko-opiskelija, sitten tutustuin verkkopedagogiikkaan, erilaisiin verkko-opetusmahdollisuuksiin, valmistin verkko-opetusmateriaalia ja kokeilin verkko-opettamista. Olen oppinut matkan varrella paljon ja saanut paljon tietoa verkko-opiskelusta ja verkko-opetuksesta teoriassa ja käytännössä. Olen saanut uuden opetusta tukevan välineen, jossa minulla on vielä kuitenkin paljon opiskelemista, kokeilemista ja kehittämistä.

Löysin oman pedagogisen mallin, aktiivisen oppimisen ja opettamisen mallin, jota aion jalostaa – kehitellä toimintamalleja ja tehtäväkokonaisuuksia – omalle opetusalalleni niin verkossa kuin kasvotusten opiskelijoiden kanssa. Olen pohtinut oppimista ja oppimiseen vaikuttavia tekijöitä verkko-opetuksessa ja sitä, kuinka saan välitettyä verkon välityksellä opiskelijoille juuri sen, mitä he tarvitsevat. Kehittämishankkeen parissa työskentely on nostanut pintaan aikaisemmin opettajan pedagogisissa opinnoissa käsiteltyjä aiheita ja herättänyt lisää ajatuksia eri näkökulmista. Kehittämishanke on syventänyt ajatuksiani eri aihealueilla, niin kuin kehityshankkeen tule tehdäkin.

LÄHTEET

Cydenius-instituutti – Kokkolan yliopistokeskus. 2004. Verkkoluotsi - Ohjeistus verkkokurssien suunnittelijoille. Internet-sivusto: <http://verkkoluotsi.chydenius.fi/salatutsivut/etusivu.html>. Verkkoyliopistohanke.

Hämäläinen, Kimmo. 2003. Elinikäinen oppiminen, Opetushallitus, Eurydice - yksikkö Internet-sivusto: <http://pre20031103.stm.fi/suomi/ikaohjelma1998-2002/oppiminen/elikopp.htm> (25.5.2006).

Kalliala, Eija. 2002. Verkko-opettamisen käsikirja. Jyväskylä: Gummeruksen Kirjapaino Oy.

Karevaara, Katja. 2003. Opetuksen tehosalkku vuodesta 2003. TKK Opetuksen ja opiskelun tuki. Internet-sivusto: http://www.dipoli.tkk.fi/ok/p/tehosalkku/oppiminen/oppimaan_oppiminen/elinika_inen_oppiminen.htm

Lehtinen, Marjaana. Elinikäinen oppiminen arvioitavana. Hyvinvointikatsaus 4/2003. Tilastokeskus, SurveyLaboratorio. Internet-sivusto: http://www.tilastokeskus.fi/tup/hyvinvointikatsaus/surlab4_2003.pdf

Nevgi, Anne ja Tirri, Kirsi. 2003. Hyvää verkko-opetusta etsimässä. Kasvatustieteen tutkimuksia. Suomen kasvatustieteellinen Seura. Turku: Painosalama Oy.

Niemi, Hannele. 1998. Opettaja modernin murroksessa. Juva: WSOY.

Silander, Pasi ja Koli, Hannele. 2003. Verkko-opetuksen työkalupakki, oppimisaihiosta oppimisprosessiin. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.